

AARHUS
UNIVERSITET

KUNST I DET OFFENTLIGE RUMS DEMOKRATISKE POTENTIALE – ET CASESTUDIE

rethinkIMPACTS RAPPORTER:

Evaluering og forskning i Aarhus 2017, nr. 13 2018
Nina Skriver

Kolofon

Serietitel og nummer	rethinkIMPAIRCTS rapporter. Evaluering og forskning i Aarhus 2017 nr. 13
Titel	Kunst i det offentlige rums demokratiske potentiale
Undertitel	Et case studie
Forfatter	Nina Skriver
Udgiver	rethinkIMPAIRCTS 2017
URL	http://www.projects.au.dk/2017
Udgivelsesår	marts 2018
Redaktion	Louise Ejgod Hansen
Redaktionssekretær	Julie Langdal Andersen
Organisation	rethinkIMPAIRCTS 2017 er et strategisk partnerskab mellem Aarhus 2017 og Aarhus Universitet, der er ansvarlig for den forskningsbaserede evaluering af Aarhus som europæisk kulturhovedstad i 2017. Som en del af evalueringen udgives en række forsknings- og evalueringsrapporter, der tilsammen har til hensigt at belyse de sociale, kulturelle, politiske og organisatoriske, image og identitetsmæssige samt økonomiske effekter af Aarhus 2017.
Emneord	Europæisk kulturhovedstad; Aarhus 2017; THE SAME FOR EVERYONE

AARHUS
UNIVERSITET

RETHINKIMPAIRCTS 2017

Indhold

Forord	4
1.0 Indledning.....	5
2.0 Teoretisk Forankring.....	7
3.0 Metodisk afsæt.....	8
4.0 Resultater	10
4.1 DEMOKRATIFREMME RANDERS	10
4.2 DEMOKRATIFREMME AARHUS.....	13
4.3 DEMOKRATIFREMME FELDBALLE	16
5.0 Konklusion.....	20
6.0 Litteratur.....	22

Forord

rethinkIMPAIRCTS rapporter er et vigtigt resultat af samarbejdet mellem Aarhus Universitet og Aarhus 2017 om at bidrage med ny viden om mange forskellige aspekter af at være europæisk kulturhovedstad. Rapporterne vil formidle resultaterne af de forskellige forsknings- og evalueringsprojekter, der i perioden op til, under og efter 2017 vil blive gennemført som en del af rethinkIMPAIRCTS 2017. Hensigten er at gøre denne viden bredt tilgængelig.

Denne rapport er en analyse af, hvilken betydning værket "THE SAME FOR EVERYONE", har for borgere i Region Midtjylland. I rapporten præsenteres specialets analyse, der tager udgangspunkt i tre af de i alt ti steder, hvor værket er placeret; Randers, Aarhus og Feldballe. Rapporten ønsker hermed at afdække kunstens demokratiske potentiale i det offentlige rum. Data blev indsamlet fra midten januar til midten af marts i 2017. Specialet er udarbejdet i foråret 2017 i samarbejde med rethinkIMPAIRCTS 2017 og er således et resultat af ønsket om, at det strategiske samarbejde mellem Aarhus 2017 og Aarhus Universitet også inkluderer studerende.

1.0 Indledning

Indeværende speciale undersøger, hvilken betydning kunstværket *THE SAME FOR EVERYONE*, af skotske Nathan Coley, har for borgere i Region Midtjylland. Værket er en installation, hvor blinkende krystallys monteret på et jernstativ danner udsagnet: *the same for everyone*. Værket står placeret ti forskellige steder i Region Midtjyllands offentlige rum. Stederne er udvalgt af Nathan Coley på baggrund af stedernes særlige betydning og kontekst, hvilket giver mulighed for at skabe sted- og kontekstafhængige meningsudvekslinger om status quo i samfundet og de danske værdier. Indeværende speciale undersøger *THE SAME FOR EVERYONE*'s rolle for Aarhus 2017 – Europæisk Kulturhovedstads intention om at fremme demokrati i Region Midtjylland. Det vil foregå i et komplekst spændingsfelt mellem sted, værk og borgeres oplevede rum i dette møde. Det vil sige, at specialet interesserer sig for kunstens demokratiske potentiale i det offentlige rum – *THE SAME FOR EVERYONE* som læringsressource; hvordan værket skaber rum, der udvikler og skaber værdi i samfundet.

Der er foretaget teoretisk funderede analyser på baggrund af virkelighedsnære, kvalitative, empiriske casestudier. Yderligere er der taget afsæt i en maksimalt varierende caseudvælgelse, som skaffer information om betydningen af forskellige omstændigheder, såsom lokalitet, hvorfor grænserne tydeliggøres. Således indhentes iøjnefaldende og udtalt viden om og forståelse for stedets – kontekstens – betydning for borgernes oplevelse i mødet med værket. De tre udvalgte steder, Randers, Aarhus og Feldballe, adskiller sig både fra de resterende syv steder og fra hinanden. Udover denne sondring stederne imellem, har kriteriet for udvælgelsen af stederne været, at der hvert enkelt sted er tydelige indbyrdes komparative forhold. For at få indblik i, hvilken måde hvorpå værket fremmer demokrati, må informanterne se sig selv i andethedens spejl, for at egen kultur og selvforståelse fremhæves.

Randers: Den amerikanske kultur i den danske kultur

I Randers står værket placeret foran Elvismuseet, Memphis Mansion. Museet er en rekonstruktion af Elvis' palæ, hvor han boede efter at være blevet berømt og rig. Dette sted er udvalgt, fordi stedet, som det eneste, repræsenterer en

anden verdensdel; USA og dermed en anden kultur og et andet samfund. Derudover repræsenterer stedet også en anden tid nemlig fortiden. Således materialiseres den danske kultur samt nutiden i forhold og i kontrast til den amerikanske og fortiden. Denne spejling muliggør, at den danske kultur og samtid fremhæves.

Aarhus: Politikens kultur i folkets kultur

I Aarhus står værket placeret i Rådhusparken foran Rådhuset. Stedet er udvalgt, fordi det er det demokratiske centrum i Region Midtjylland. Det er folket's sted, men den almindelige borger har ikke ret og adgang til rummene bag murene. Bag murene findes en kultur; en politisk kultur og udenfor murene findes en anden kultur; folkets kultur. På den måde materialiseres folkets demokratiske kultur i forhold og kontrast til den politiske demokratiske kultur. Det muliggør at borgere i Region Midtjylland ser sig selv i andethedens spejl, for at folkets demokratiske kultur og selvforståelse fremhæves.

Feldballe: Et afgrænset samfund i sit omgivende samfund

I Feldballe står værket placeret foran Friland. Dette sted er udvalgt, fordi stedet som det eneste, er et hjem for en gruppe mennesker, der eksperimenterer med at indrette sig alternativt i et levende og dynamisk miljø, der gentænker samfundet. Friland er derfor et selvstændigt, afgrænset samfund i sit omgivende samfund. Dermed har Friland sin egen kultur, der på adskillige punkter adskiller sig fra kulturen omkring Friland. Således materialiseres kulturen på Friland i forhold og kontrast til den omgivende kultur. Det muliggør en spejling, hvor egen kultur og selvforståelse fremhæves.

Således er disse tre steder tilsammen en vekselvirkning mellem kulturer, tid og rum, mellem by og land, indenfor og udenfor, set indefra og ud og omvendt - men altid set fra borgeres perspektiver. Formålet er, at få et mere nuanceret og komplekst indblik i og forståelse for betydningen af værket for borgere. Dette gør det samtidigt muligt at søge efter fælles træk og forskelle, selvom disse ikke nødvendigvis har samme årsag.

2.0 Teoretisk Forankring

Specialets teoretiske analyse er primært rammesat med udgangspunkt i Gert Biestas demokratiforståelse, beskrevet i *demokratilæring i skole og samfund – uddannelse, livslang læring og medborgerskabets politik* fra 2013. Her defineres demokrati som en fortløbende proces, der aldrig kan indfanges eller afsluttes. Der er snarere tale om et eksperiment, der grundlæggende må være åbent overfor mere- og måske en anderledes form for demokrati (Biesta 2013). Jacques Rancière (2015) beskriver, hvordan at demokrati ikke skal forstås som et regime eller en social livsform, men må forstås i de øjeblikke, hvor den eksisterende orden konfronteres gennem uenigheder, modstand og konflikt, hvorefter nye logikker, handlemåder og identitetsformer kan fremtræde. Denne konfrontation kalder Rancière *dissensus* (Rancière 2015).

Demokratiets essens indfinder sig således sporadisk og opstår særligt i øjeblikke, hvor der indtræder dissensus; når den eksisterende orden udfordres, brydes og konfronteres med nye. Pluralitet og forskellighed er stærke værdier i et demokrati, der skal fremmes og beskyttes, og er dermed imod tendensen til at knytte medborgerskab til fællesskaber, der er præget af ensartethed. Medborgerlig læring tager sit afsæt i individet og handler om konkrete medborgerskabserfaringer gennem deltagelse i demokratiets eksperiment, hvor værdierne lighed og frihed diskuteres (Biesta 2013: 9-10). Det betyder, at medborgerskab først og fremmest handler om politisk engagement og erfaring med medborgerskabsdeltagelse. Handlinger i det offentlige rum, hvor private problemstillinger bliver til kollektive anliggender, giver borgere mulighed for at deltage i demokratiets fortløbende, eksperimenterende proces, hvor værdierne lighed og frihed diskuteres. Vigtigheden af disse processer og praksisser er, at de udfordrer status quo, samtidig med at demokratiet kræver, at borgere fortsat har mulighed for at deltage i dette fortløbende eksperiment. Det offentlige rum spiller ifølge Biesta en vigtig rolle, fordi det er her at demokratiske, konfrontatoriske processer kan udfolde sig.

3.0 Metodisk afsæt

Der er foretaget 20 semistrukturerede, kvalitative interviews med borgere fra midten af januar til midten af marts 2017. Alderen på informanterne spænder fra 19 år til 74 år og de repræsenterer en lige kønsfordeling. Interviewene er af varierende varighed. Hvert sted er der indsamlet interview materiale svarende til tre timer plus/minus ca. 10 min. Etableringen af kontakt med informanter og antallet af deltagende informanter hvert sted har udspillet sig på forskellig vis, alt efter, hvad der har været muligt. Under selve interviewene er informanterne løbende og omhyggeligt blevet spurgt ind til betydninger af det, der siges og en kontinuerlig kontrol af den indhentede information, som validering in situ. Derudover har informanterne fået tilsendt de transskriberede interviews til gennemlæsning, hvor de har haft mulighed for at gøre indsigelser. Transskriberingerne er i ganske få tilfælde rettet, hvilke ikke er af betydningsfuld karakter for specialets resultater.

Derudover er der foretaget observationer, idet specialet også interesserer sig for de praktiserede sociale rum, der ikke alene er italesat; kultur og oplevelse, krop og handling. Yderligere interesserer specialet sig for de fysiske rum; sted og værk. Det afgrænsede sted, hvor værket står placeret samt dets omgivelser indgår i observationerne, da konteksten, den nære såvel som den omgivende, kan have betydning for borgeres oplevelse. Stedet er afgrænset til "så langt som øjet rækker" fra det pågældende værk.

Indeværende speciales resultater er baseret på kvalitative data og menneskelige vurderinger, der er præget af forskerens interaktioner med det udforskede. Bekymringen for at forstyrre de naturlige interaktioner, har spillet en central rolle. Specialets undersøgelse vurderes til at have været en skabelsesproces af det oplevede, som interviewer gennem observationerne og særligt gennem interviewspørgsmålene, har konstrueret og bidraget til. Således har specialet været med til at forme oplevelserne og skabe den demokratiske proces.

Forinden den egentlige dataindsamling blev et pilotprojekt gennemført. På baggrund af erfaringerne fra pilotprojektet blev metoden tilrettet. Det blev

tydeligt i løbet af pilotprojektet, at følgende ord ikke skulle indgå i interviewspørgsmålene: *demokrati, mangfoldighed, medborgerskab, forskellighed, retfærdighed, rettigheder, lighed, frihed.*

4.0 Resultater

Specialet har undersøgt, på hvilken måde *THE SAME FOR EVERYONE* fremmer demokrati i Region Midtjylland set fra borgeres perspektiver. Denne argumentation er udviklet ved at undersøge stedets betydning for, hvilke gennemgående perspektiver, der karakteriserer og definerer empirien i henholdsvis Randers, Aarhus og Feldballe. Resultaterne vil blive præsenteret i de følgende afsnit.

4.1 DEMOKRATIFREMME RANDERS

De gennemgående perspektiver, der præger empirien indsamlet ved Memphis Mansion i Randers er karakteriseret ved at omhandle rigdom/fattigdom samt omverdenen. USA spiller i empirien, indsamlet i Randers en iøjefaldende rolle, idet informanternes syn på lighed i samtidens danske samfund blev sat op imod og fremhævet primært i forhold til det amerikanske samfund, og sekundært til dele af verden udenfor Europas grænser. Omdrejningspunktet var de kontrastfulde forhold mellem Danmark og dele af verden udenfor Europas grænser der kommer til udtryk i forholdene mellem lighed/ulighed, retfærdighed/uretfærdighed, overflod af goder/manglen på goder. Særligt USA og herunder Elvis og hans rigdom, blev benyttet i kontrastfulde sammenligninger, som informanterne vurderede lighed ud fra.

I mødet med *THE SAME FOR EVERYONE* foran Memphis Mansion i Randers blev en 34-årig kvindes relation til sine børn og sin forældrerolle forstyrret og ønsket om at foretage forandringer i sine handlemåder opstod. Denne informant giver udtryk for et ønske om, at give sine børn flere abstrakte oplevelser i fremtiden, som hun vurderer fremmer og beskytter pluralitet. Kvinden mener, at mødet med det, der er anderledes er nødvendig for at kunne tænke abstrakt, og dermed kunne gentænke og udvikle menneskelige perspektiver. Det fordi, vores egen særegenhed kun bliver til i kraft af netop andres særegenhed, hvilket understøtter forståelsen for forskellighed og mangfoldighed i verden.

Et ægtepar på 71 år og 74 år blev i mødet med *THE SAME FOR EVERYONE* ved Memphis Mansion uenige om ligheden i Danmark. Værdien lighed blev vurderet i sammenligningen mellem Danmark og USA, og det blev tydeligt, at ægteparret, til kvindens overraskelse, ikke var enige om, hvorvidt der er lighed i Danmark. Dette medførte at kvinden udtalte, at det havde ændret hendes syn på sin mand, fordi hun troede de var enige omkring synet på lighed i Danmark i forhold til verden omkring os. Her blev begrænsningen for, hvor meget individer kan klare på egen hånd demonstreret og hvorfor mødet med nogen eller noget, der fører til brud i den eksisterende forståelse af orden, er nødvendig. Dissensus kan kun opstå i kraft af mødet med og sammenblandingen af nogen eller noget, der konfronterer, udfordrer og bryder forståelsen af den eksisterende orden, for at denne kan udvides. I dette tilfælde skabte mødet med *THE*

SAME FOR EVERYONE en ny udvidet orden, hvor pluralitet fremtrådte i dette ægteskabelige fællesskab. Det blev også demonstreret, hvordan stabiliteten i den eksisterende orden trues af forstyrrelser og uenighed, hvorfor risikoen for at miste er til stede. I denne sammenhæng blev et højaktuelt samtaleemne inddraget; valget af Donald Trump som præsident i USA. Trump som forstyrrende element, kan ligeledes iagttages i det følgende.

En 26-årig mand vurderede samtidens danske samfund i forhold til det amerikanske samfund, både i et historisk og et nutidigt perspektiv. Her blev Trump som præsident, og betydningen heraf for det amerikanske samfund omdrejningspunktet for sammenligningen af værdierne lighed, retfærdighed og frihed i forhold til national tilknytning, seksualitet og retten til at bestemme over egen krop. Således blev status quo udfordret på tværs af tid, sted og rum. I dette tilfælde viste analysen også, hvordan demokratiet ikke er pluralitet uden grænser, men at der i konsensus vedrørende lighed og frihed for alle hersker uenighed om fortolkningen. 'Det demokratiske paradoks' blev tydeligt, idet lighed og frihed står i et spændingsforhold til hinanden uden nødvendigvis at udelukke hinanden.

For en 56-årig kvinde betød mødet med *THE SAME FOR EVERYONE* i Randers at hun qua sammenlignende kontrastfulde yderpunkter mellem rigdom og fattigdom i USA, Afrika og Danmark, kom i konflikt med egne handlemåder. Det forstyrrede og udfordrede eksisterende logikker med nye. Deraf udsprang et ønske om og en virkelyst i forhold til at fordelingen af goder i fremtiden kan blive mere lige.

Endeligt viste analysen, at en 22-årig kvinde i Randers blev konfronteret med magtesløshed og frustration i mødet med *THE SAME FOR EVERYONE*, i forhold til ønsket om sin egen medborgerskabsdeltagelse. Kvinden udtaler et presserende ønske om at deltage i og udvikle samfundet i en anden retning end de siddende magthavere. Men hun kan ikke finde rum og praksisser, hvor medborgerskabshandlingen kan udføres. Det er en pointe, at borgere må have reelle muligheder og betingelser, der tillader medborgerskabsdeltagelsen, for at kunne handle og tage del i den fortløbende, eksperimenterende proces, som demokratiet er, fordi demokratiet er fuldstændig afhængig af borgernes deltagelse. Borgernes følelse af apati betragtes som et af demokratiets største fjender med Biestas argumentationer, hvilket denne kvindelige 22-årige informant tilsyneladende ganske ufrivilligt besidder. Kvinden betoner retten til at stemme

på politikere og dermed mulighed for medbestemmelse ad denne vej. Men denne rettighed forstås også som den eneste handlemulighed, for at forbedre samfundssituationen. Værre er det, at denne handlemulighed tilsyneladende anses som værende fuldstændig nyttesløs, idet politikere omtales som utroværdige, upålidelige og umenneskeligt uretfærdige, hvorfor folkets *stemme* i samfundet er uden værdi. Denne unge kvinde viser interesse og politisk engagement samt reel bekymring på samfundets vegne i en samtale med en kammerat, da de møder værket i Aarhus, der er placeret foran Rådhuset. I dette møde, på dette sted, kommer samtalen til at omhandle status quo i samtidens omgivende samfund. Oplevelsen i mødet med værket i Randers blev sammenblandet med oplevelsen i Aarhus. Dette bragte nye og mere komplekse og nuancerede perspektiver på samtiden med sig. Således kan stedets betydning-, men også stedets begrænsning iagttages.

4.2 DEMOKRATIFREMME AARHUS

I Aarhus er *THE SAME FOR EVERYONE* placeret foran Rådhuset. Empirien der er indsamlet i Aarhus bærer præg af, at værket peger ind på Rådhuset og dermed ind i den politiske verden. I det følgende vil det blive demonstreret, hvordan det gennemgående perspektiv i Aarhus omhandler status quo i Danmark i tilknytning til lighed og rettigheder

Analysen viste at en 47-årig mand i mødet med værket i første omgang blev provokeret af udsagnet, idet han troede at værkets afsender var danske politikere. Han udtalte at opstillingen af værket betød, at stedet til forskel fra tidligere ikke længere føles trygt, men derimod utrygt. Den mandlige 47-årige oplever, at der i den førte politik ikke eksisterer lighed og det kommer i konflikt med værkets udsagn *"the same for everyone"*. Dette udsagn omtaler informanten som *"bullshit"*, og at det føles som en hån mod landets 'undersåtter'. På den måde kan der iagttages et konfliktfyldt modsætningsforhold mellem sted og værk; når værket ikke opleves at *passé* til stedet og dialogen mellem disse modsiger hinanden. Det betød at informanten kritiserede den eksisterende orden og fortalte om den magtesløshed han oplever som borger, hvor han er uenig med de siddende magthavere. Da informanten finder ud af, at værkets afsender er en kunstner og ikke politikere, ændres hans opfattelse af budskabet og det bliver herefter opfattet positivt. Han opfatter nu værket som værende en kritisk protest skabt af ligesindede mod netop de siddende magt-

havere og de beslutninger, de tager. Da informanten troede værkets afsendere var politikere, opstod der uenighed, konflikt og splid angående værdierne lighed og retfærdighed. Da værkets afsender blev afsløret, forsvandt modsigelsen og modstanden, og værket blev da opfattet som en protest, der giver denne informant en stemme i samfundet. Den vrede, informanten fortalte, at han mærkede i mødet med *THE SAME FOR EVERYONE* i Rådhusparken i Aarhus, forsvandt og han udtalte at han derefter opfattede værket som "*skide godt*". Heri kan betydningen af mangel på værkets afsender iagttages. Demokratiet er ekskluderende, fordi konsensus altid ekskluderer nogen; dem der ikke er enige. Hohn & Pedersen (1996) forklarer, at æstetiske formuleringer kan holde vigtige temaer fast og delvist kompensere for manglen på en stemme i det offentlige rum. I denne sammenhæng understøtter og fremmer værket sammenhængskraften mellem borgere, og ikke staten eller systemet, men ligesindede. Det vil sige dele af *folket*, som gennem skarp kritik af samfundsforhold og magthavere skaber det oprør og den protest, der ellers kan være svær at opsøge og gennemføre ifølge Hohn & Pedersen (1996). Således udgøres kunstens anarkistiske funktion, da den kan være en trussel mod eksisterende magtforhold – og orden – og mod etableret uligevægt (Hohn & Pedersen 1996:38). Retten og friheden til protest og demonstrationer i det offentlige rum er et vigtigt element i demokratiet, fordi frihed kun eksisterer i handlingen, hvilket betyder at mennesker *er* frie, så længe de handler.

Et andet tilfælde i empirien fra Aarhus, hvor dissensus opstod, er hos en 35-årig mand. I konfrontationen med værket placeret mod Rådhusets kontorer, forstod informanten værket som et bindeled. Det betød, at han ændrede sit syn på ansatte i systemet og selve det politiske system. I første omgang opfattede informanten værkets udsagn som "*they are not one of us*". Det havde givet mening for ham, fordi det havde understøttet hans erfaring med og forståelse af systemet herunder dets ansatte. Da informanten blev opmærksom på værkets korrekte udsagn, modsagde det informantens forståelse. Stedet repræsenterer for informanten det danske politiske system og embedsfolk, som han føler en stor distance til. Efter mødet med værket, som bindeled til Rådhuset, opleves systemet derefter mere ligeværdigt og *menneskeligt*, og mindre fremmed, utilgængeligt og lukket, idet embedsfolk herefter omtales, som "*også bare mennesker*". Den oplevede forskellighed og distance mellem systemet og informanten blev modsagt af værket og dets udsagn som bindeled. Således blev denne informants eksisterende orden udfordret med nye logikker, hvorfor de fremmede fra systemet blev (mere) lige med den 35-årige mand selv.

Dernæst opstod der i konfrontationen med værket i Rådhusparken en konflikt inde i informanten angående de individer, systemet ikke inkluderer. I dette tilfælde var det dem, der ikke lever op til systemets krav og forpligtigelser og derfor mister sine rettigheder herunder også medlemskabet i samfundet. Informanten bliver opmærksom på problematikken angående de mennesker, den eksisterende orden ikke rummer og de forskelle, der gør mennesker ulige i det danske samfund, da han så en hjemløs ligge på en bænk i Rådhusparken i nærheden af værket og *"så ud til at fryse"*. Denne 35-årige mand udtalte, at føle et større nærvær til og ansvar for den hjemløse - også *denne* fremmede - i kraft af mødet med værket som bindeled mellem mennesker på dette sted. Her blev nødvendigheden af rum og praksisser belyst, hvor borgere, også de ekskluderede, har mulighed for at deltage i den demokratiske, fortløbende, eksperimenterende proces på deres egne medborgerskabsvilkår. Dermed kan også de ekskluderede borgeres stemmer i samfundet blive hørt og samfundet kan forstå, hvad der egentlig foregår i deres liv. Formålet er at give en reel og meningsfuld debat angående lighed, rettigheder og frihed i samtidens omgivende samfund, hvor den eksisterende orden kan udfordres og brydes, for at udvides med nye. Hensigten er dermed ikke, at forsøge at integrere den ekskluderede i den eksisterende orden. Det vil sige, at sådanne rum og praksisser, kunne blive bindeled mellem den ekskluderede og den eksisterende orden, med henblik på at udvide ordenen på en meningsfuld måde og udligne uligheden.

4.3 DEMOKRATIFREMME FELDBALLE

Det primære og gennemgående perspektiv i empirien indsamlet i Feldballe er karakteriseret ved, at informanterne som udgangspunkt kaster et blik ind på Friland, som et afgrænset samfund og fællesskab.

THE SAME FOR EVERYONE opstod på baggrund af et værk af en tidligere beboere på Friland, Ejner Jensens, og hans reaktion på den ensretning, han oplevede, der dengang hvor værket blev lavet var på Friland. Gennem sit værk *ENSFORALLE* kritiserede Ejner Jensen den eksisterende orden og den herskende samfundsmæssige fornuft, hvor individet begrænses af fællesskabet. Dette værk har inspireret Nathan Coley til at skabe *THE SAME FOR EVERYONE*. Opstillingen af *THE SAME FOR EVERYONE* i Feldballe førte til diskussion, uenighed og konflikt på Friland angående fællesskabets form og funktion. Der blev således kastet et kritisk blik på Frilands dominerende rationalitet, hvilket konfronterede den herskende tænkemåde og værdisætning af Frilands beboere. Med *ENSFORALLE*'s æstetiske formulering, blev mangfoldigheden i fællesskabet understøttet og individet frigjort. Således kan værket betragtes som en etisk protest, hvor pluralitet og forskellighed blev beskyttet og fremmet.

En kvindelig beboer fra Friland fortalte, at værket modsiger Frilands vigtige værdier; forskellighed og pluralitet. Det udtrykte hun i en bekymring angående omverdenens oplevelse af *THE SAME FOR EVERYONE* ved Friland. Det var særligt bekymrende, idet værket ikke har nogen afsender og udsagnet derfor kan misforstås, især af dem, der ikke kender Friland. Bekymringen blev bekræftet

af en anden kvindelig borger fra Feldballe, der ikke har tilknytning til Friland og ikke havde talt med nogen om værket tilstedeværelse i Feldballe. Denne informant gav udtryk for, at værkets udsagn passer til Friland og bekræftede hendes forståelse af stedet samt fællesskabets form og funktion. I dette tilfælde manglede modsigelsen og konfrontationen mellem nogen eller noget, og som konsekvens heraf mangler dissensus ligeledes. Det aktive medborgerskab er fuldstændig afhængigt af 'den anden'; sammenblandingen og konfrontationen, der udfordrer den individuelle forståelse af meningsskabelse og læring. Sådan bliver nødvendigheden af dialogen, der ikke har konsensus til formål, men derimod værdsætter at udtrykke forskelle og viljen til at leve med forskelle gennem modsigelsen og modstanden, uenigheden, konflikterne og diskussionerne tydelig, for at det kan føre til en rekonfigurering. Den kvindelige borger fra Feldballes syn på Friland, blev ikke forstyrret i mødet med *THE SAME FOR EVERYONE*, hvorfor dissensus ikke kunne fremtræde. Kunst i det offentlige rums formål om at opretholde og fremme pluralitet og forskellighed trues af individets manglende interaktion med andre mennesker, og derfor kunne demokratiets eksperimenterende proces ikke realiseres i dette tilfælde.

Analysen har endvidere vist, at dissensus på Friland i forbindelse med opstillingen af *THE SAME FOR EVERYONE*, skete med en respekt for 'den anden' og med det fælles bedste for øje i forhold til, hvordan der skabes lighed for mennesker, der ikke ligner hinanden, herunder hvilke krav lighedstanken stiller. En 59-årig mandlig beboer på Friland udtrykte, at diskussionerne og konflikten på baggrund af opstillingen af *THE SAME FOR EVERYONE* har samlet beboerne mere end det har splittet dem ad, fordi forholdet til 'den anden' blev nuanceret i konfrontationen. Det kan hænge sammen med, at det netop foregik med respekt for 'den anden' og med bekymring for både minoriteten og majoriteten. Derudover har man på Friland taget et aktivt valg om at være et fællesskab, der rummer pluralitet og forskellighed. Det indebærer altid en høj grad af uenighed, som står i modsætning til værkets udsagn og det skabte konfliktfyldte refleksioner og diskussioner mellem beboere på Friland. Deraf fik den 59-årige mandlige beboer en idé til, hvordan interaktioner og kommunikation kan realiseres og styrkes mellem Friland og omverdenen i form af et interaktivt skilt. Det interaktive skilt ville invitere omverdenen ind på Friland eller invitere Friland ind i omverdenen. På den måde ville der skabes rum for dialog, modsigelse, konfrontation og diskussion, hvorfor dissensus kunne opstå. På den måde kunne pluralitet og forskellighed udnyttes som potentiale, der udfordrer

den eksisterende orden på og udenfor Friland, og borgere kunne inspirere og lære af hinanden.

Yderligere blev der af en anden mandlig beboer på Friland skabt en idé til kommentarbokse, hvor borgere kan træde ind og sige sin mening, som bliver optaget- og delt i det offentlige rum digitalt. Her ville medborgerskabsdeltagelsen få mulighed for at blive udført de ti forskellige steder *THE SAME FOR EVERYONE* står placeret under Aarhus 2017 – Europæisk Kulturhovedstad. Qua denne idé ville borgere generelt kunne ytre sig i det offentlige rum i mødet med *THE SAME FOR EVERYONE*, hvor sammenblandingen af borgeres forskellige stemmer kunne medføre uenigheder, konflikter, modstand og diskussioner angående lighed, bryde den eksisterende forståelse og orden, og føre til en rekonfigurering.

5.0 Konklusion

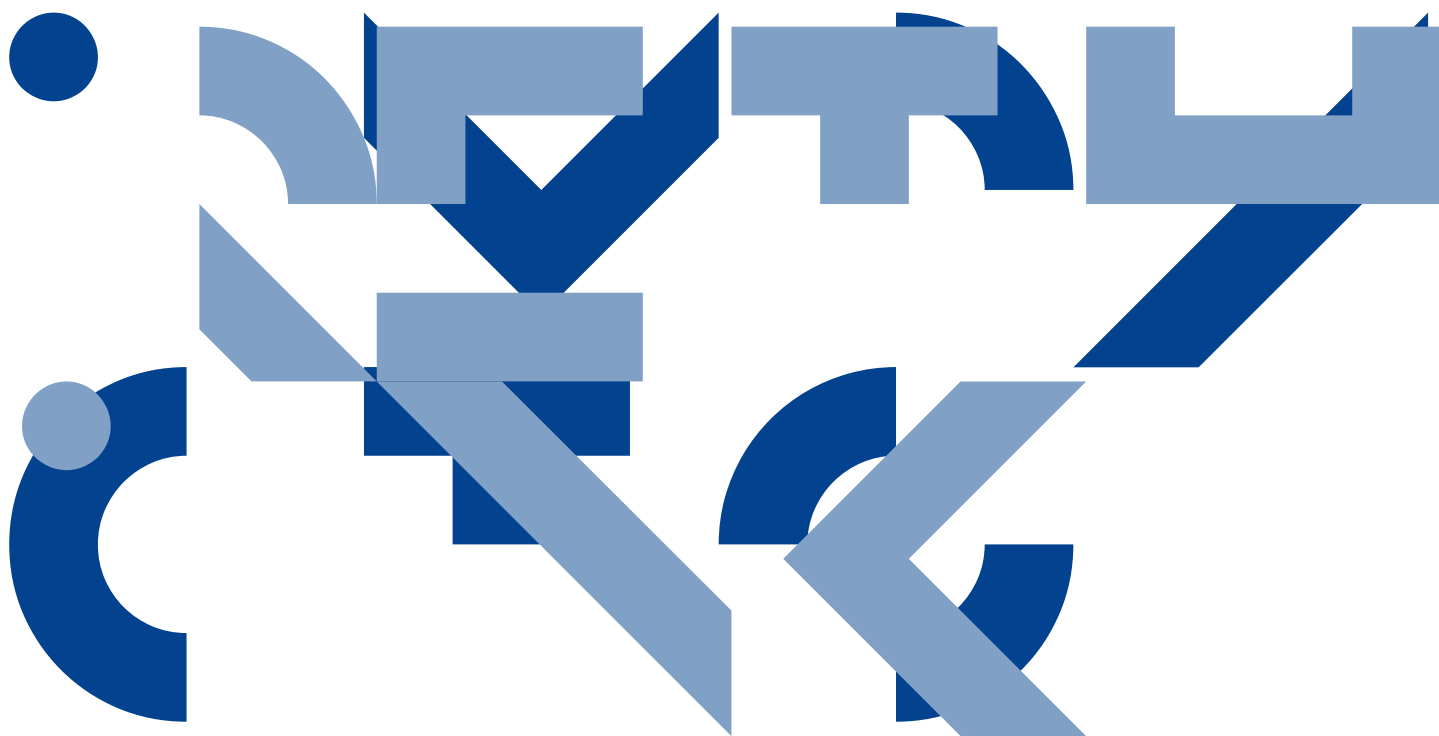
Analysen har vist, at dialogen mellem *THE SAME FOR EVERYONE* og stedet er afgørende for det oplevede rum. Den måde demokratiet sættes i spil i spændingsfeltet mellem *THE SAME FOR EVERYONE* og det oplevede rum, er afhængigt og defineres af stedet som kontekst og dets særlige betydning. Det iøjnefaldende i informanternes oplevede rum på tværs af de tre udvalgte steder er, at de signifikant forskellige kontekster og sammenhænge skaber dialoger om lighed fuldstændig afhængigt af stedet og dets betydning. En pointe, der er særlig vigtig at fremhæve er, at dissensus opstod, når det oplevede rum indeholdt en modsigelse. Når *THE SAME FOR EVERYONE* ikke *passer* til stedet, kan udsagnet forvirrer, provokerer og bekymrer, og modsige nogen eller noget

Modsigelserne og uenighederne skabte nye idéer til og tankeeksperimenter om rum og praksisser, hvori den demokratiske proces kunne udfolde sig i borgernes hverdagsliv, som reaktion på *THE SAME FOR EVERYONE*. Værket er på den måde et led i den eksperimenterende fortløbende proces, der aldrig kan indfanges eller afsluttes. Disse idéer *kunne* skabe rum og betingelser, hvor borgere generelt kan ytre sig, engagere sig og få erfaringer med at deltage i den demokratiske proces, hvorfor den eksisterende orden kan konfronteres med nye og dermed udvides og udvikle samfundet. De ekskluderede ville således have mulighed for at få deres stemme hørt og fortælle samfundet, hvordan livet og verden egentlig ser ud fra deres perspektiver. Hensigten er at udvide den eksisterende orden på en meningsfuld måde gennem tankeeksperimenter, hvor forholdet til 'den anden' bliver nuanceret, mere nærværende og mindre fremmed. Her ville vi kunne lade det og den fremmede komme nærmere og bryde fremmedhedsfølelsen. Dét, vi tror er lukket af enighed kunne brydes, hvorfor nye og mere komplekse forståelser af samtiden, livsverdenen og omverdenen kan fremtræde. I sådanne rum og praksisser kunne borgere give refleksioner, forstyrrelser og læring videre. Borgernes netværk af forskellige stemmer af uenigheder, modstand, konfrontation og konflikter kunne blive hørt, hvoraf nye logikker, handlemuligheder og identitetsformer kunne træde frem, som bindeled folket imellem, og mellem folket og politikerne. Folkestyret ville således blive fremmet, styrket og beskyttet, og private problemstillinger stillet til offentlig skue og dermed blive et fælles anliggende. Samfundet ville blive

gentænkt af dem, det faktisk handler om; borgerne - for mere lighed og frihed, og for mere pluralitet og forskellighed. Borgeres stemmer i offentlige rum ville være værdifulde. Således kan *THE SAME FOR EVERYONE*'s demokratiske potentiale iagttages, idet værket skabte nye idéer til mere og anderledes demokrati med åbenhed overfor fremtiden, hvilket i et videre perspektiv kan udvikle samfundet på en meningsfuld måde.

6.0 Litteratur

- Biesta, Gert (2013): *DEMOKRATILÆRING I SKOLE OG SAMFUND – UDDANNELSE, LIVSLANG LÆRING OG MEDBORGERSKABETS POLITIK*. Forlaget Klim
- Hohn, Hansjörg & Pedersen, Kristian (1996): *PERSPEKTIVER PÅ ÆSTETISKE LÆREPROCESSER*. Dansklærerforeningen
- Rancière, Jacques (2015): *DISSENSUS – ON POLITICS AND AESTHETICS*. Bloomsbury Publishing Plc

Indeværende speciale undersøger installationen *THE SAME FOR EVERYONE*'s demokratiske potentiale med fokus på dialogen mellem værk, sted og det oplevede rum. Specialet udvikler teoretisk funderede analyser af, hvordan mødet med *THE SAME FOR EVERYONE* kan fremme demokrati i Randers, Aarhus og Feldballe set fra borgeres perspektiver. Der er foretaget virkelighedsnære, kvalitative, empiriske casestudier.

Analysen har vist, at dialogen mellem *THE SAME FOR EVERYONE* og stedet er afgørende for det oplevede rum. Det iøjnefaldende i det oplevede rum på tværs af de tre udvalgte steder er, at de forskellige kontekster og sammenhænge skaber dialoger om lighed og frihed, hvorfor dissensus, der fører til rekonfigurering kan opstå. Det er særligt vigtigt at fremhæve, at dissensus opstod, når det oplevede rum indeholdt en modsigelse: Tilværelsens eller kunstens eget modsætningsforhold, dialogens modsigelse mennesker imellem eller mellem sted og værk; når værket ikke *passer* til stedet, hvorfor udsagnet *"the same for everyone"* forvirrer, provokerer og bekymrer; når det *modsiges* nogen eller noget. Dissensus har skabt tankeeksperimenter og nye idéer, hvor borgeres stemmer kunne blive hørt og den demokratiske fortløbende proces kunne udfoldes med en åbenhed for fremtiden, hvilket i et videre perspektiv kan udvikle samfundet på en meningsfuld måde.

Nina Skrivers har en kandidatgrad i Pædagogisk Didaktik – Materiel Kultur fra Institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet. Denne rapport er baseret på hendes speciale. Nina Skrivers arbejde fokuserer primært på visuel samtidskunst og læring i et pædagogisk filosofisk perspektiv, med en særlig interesse i subjektdannelse og demokratisk medborgerskab.